

Даніель ХРИЧОВ

здобувач освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ
(науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу ЗУНУ
Лідія КРУП'ЯК)

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Соціальна сфера територіальної громади є ключовою складовою системи соціального забезпечення населення. Вона охоплює мережу закладів, служб та інститутів, діяльність яких спрямована на задоволення базових і розширених потреб громадян у галузях освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та спорту. Саме соціальна сфера формує соціальний капітал громади та визначає рівень її добробуту, соціальної стабільності й загальної якості життя населення.

Дослідження сутності поняття «соціальна сфера територіальної громади» передбачає комплексне вивчення його складових з метою формування цілісного уявлення про функції та роль соціальної сфери на місцевому рівні. У сучасних українських дослідженнях поняття «соціальна сфера територіальної громади» розглядається як багатовимірна система, яку можна аналізувати крізь різні наукові підходи. Розглянемо детальніше кожен із них:

1. Структурний підхід (акцент на галузях та інституціях). Представники підходу Н. Нижник [6], О. Карпенко, І. Івженко [4] розглядають соціальну сферу як складову системи публічного управління, що функціонує через сукупність галузей і організацій, відповідальних за життєдіяльність населення. У цьому контексті соціальна сфера постає як мережа інституцій відповідних напрямів: освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, фізичної культури та спорту, ЖКГ тощо. Зосередженість на

кадровому потенціалі, матеріально-технічній базі та структурно-організаційних засадах дозволяє досліджувати, як саме вибудовується управління соціальної сфери у громаді.

2. Функціональний підхід (акцент на послугах, потребах населення та механізмах їх задоволення). Так, автори Н. Данилевич [3], В. Гордієнко [2] зосереджують увагу на змісті, якості та результативності соціальних послуг, що надаються населенню. Функціональний підхід інтерпретує соціальну сферу як механізм задоволення потреб мешканців, забезпечення доступності та справедливості в отриманні послуг, підтримки вразливих груп. У фокусі – не структура інституцій, а ефективність управління послугами, їхня доступність, результативність соціальної політики та її вплив на рівень соціального добробуту.

3. Комунікативно-соціальний підхід (акцент на взаємодії мешканців та соціальних інститутів, соціальній згуртованості). У сучасному контексті розвитку місцевого самоврядування цей підхід набуває особливої актуальності. У працях Л. Горбатої [1], Т. Лях, Т. Спіріна, Є. Ковтун [5] соціальна сфера постає як простір взаємодії мешканців, громадських організацій, бізнесу та органів влади. Цей підхід підкреслює значення соціальної згуртованості, довіри, участі громадян у прийнятті рішень, розвитку волонтерства й громадянських ініціатив. Соціальна сфера трактується не лише як система послуг, а як середовище формування соціального капіталу та активної громади.

Таким чином, у сучасних українських дослідженнях поняття «соціальна сфера територіальної громади» набуває інтегративного змісту: воно охоплює як інституційно-галузеву структуру, так і функціональні механізми забезпечення соціальних потреб, а також соціально-комунікативні процеси, що формують якість життя, згуртованість і розвиток громади.

У контексті децентралізації соціальна сфера отримала особливе значення, оскільки місцеві громади набули повноважень

щодо планування, фінансування та контролю за наданням соціальних послуг, що дозволяє більш точно реагувати на потреби мешканців. У цьому зв'язку соціальна сфера територіальної громади є однією з ключових сфер забезпечення життєдіяльності населення та розвитку людського потенціалу.

Структурно соціальна сфера включає такі основні елементи: освітні заклади: дитячі садки, школи, позашкільні заклади; медичні установи: амбулаторії, медичні пункти, мобільні бригади, центри первинної медико-санітарної допомоги; соціальні служби та центри: відділи соціального захисту населення, центри соціальних послуг, організації підтримки вразливих груп; заклади культури та спорту: будинки культури, бібліотеки, спортивні комплекси, клуби за інтересами; громадські та волонтерські організації, що надають допомогу населенню. Кожен із цих компонентів має власні інституції, фінансові механізми, управлінські органи та напрями взаємодії з населенням. В умовах децентралізації саме громади стають основними суб'єктами управління цими елементами, що вимагає розробки стратегій розвитку соціальної сфери на місцевому рівні, оптимізації використання ресурсів і залучення громадськості до прийняття управлінських рішень.

Отож, соціальна сфера як об'єкт управління в умовах децентралізації є складною багаторівневою системою, що інтегрує різні напрями соціальної політики та вимагає комплексного підходу до організації управлінських процесів. Її ефективне функціонування визначає рівень добробуту населення, соціальну стабільність та стійкість розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Горбата Л. П. Стійкість та соціальна згуртованість як основа сталого розвитку територіальних громад. Публічне управління та соціальна робота, 2024. №2. С.40-45.

2. Гордієнко В. Концептуальні засади розвитку соціальної сфери територіальних громад. Аспекти публічного управління, 2024. №12(3). С. 70-76.
3. Данилевич Н. Функціональний підхід до управління у системі місцевого самоврядування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. №31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-37>
4. Карпенко О., Івженко І. Теоретичні аспекти зародження та розвитку професійної соціальної роботи. Педагогічний альманах. 2022. Випуск 51. С. 184-190.
5. Лях Т., Спіріна Т., Ковтун Є. Розвиток соціальної згуртованості територіальної громади. Ввічливість. Humanitas. 2023. № 3. С. 41–48.
6. Нижник В. Надання соціальних послуг населенню у розвитку сервісної інфраструктури об'єднаних територіальних громад. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2024. № 328(2). С. 546-552.